

Wilde'in *The Happy Prince* ve Swift'in *A Modest Proposal* Adlı Eserlerinde Artgönderimler

Bilal GENÇ (*)
Gencer ERKILIÇ (**)

Özet: Sadece gerçek yaşamdaki dil kullanımında değil, edebi eserlerdeki dil kullanımında da hem yazılı, hem sözlü söylemde bütünlük sağlayan gönderim biçimleri kullanılmaktadır. Bu çalışmadaki amacımız Oscar Wilde (1854-1900) tarafından yazılan *The Happy Prince*-Mutlu Prens (1888) adlı kısa hikayedeki ve Jonathan Swift (1667-1745) tarafından yazılan *A Modest Proposal*-Mütevazî Bir Öneri (1729) adlı deneme yazısında bulunan artgönderim kullanımlarını karşılaştırmaktır. Hikaye ve deneme yazısı üzerinde yapılan nicel çözümleme hem Wilde, hem de Swift'in anlatılarına bağlılığı sağlamak için çoğunlukla adıldardan faydalandığını, belirli tanımlık ve işaret sıfatı/adılı gibi artgönderimlerinin daha az kullandığı göstermiştir. Her iki eserde de "such+a(n) isim" veya "such+çoğul isim" gibi artgönderimlerin hiç kullanılmadığı gözlenmiştir. Bu konu hakkındaki daha önceki çalışmalarla karşılaştırıldığında hem diğer çalışmalarda hem de bu çalışmada incelen eserlerde adıl kullanımının baskın olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Söylem çözümlemesi, kısa hikaye, deneme, İngiliz Edebiyatı, artgönderim biçimleri

Anaphoric Reference Forms in Wilde's *The Happy Prince* and Swift's *a Modest Proposal*

Abstract: Not only in the real life language but also in the languages of literary texts referential forms, providing coherence in both oral and written discourses, are used. The present study aims to compare the use of the reference forms in *Happy Prince* (1888), a short story written by Oscar Wilde (1854-1900), and in *A Modest Proposal* (1729), an essay by Jonathan Swift (1667-1745). The study examines the similarities and the differences between the uses of anaphoric references in both texts. Quantitative analysis of the story and the essay shows that both Wilde and Swift mostly made use of pronouns as anaphoric reference to provide cohesion in their narratives, however, the use of the definite articles and the demonstratives is less frequent. There were no "such+a(n) noun" or "such+plural noun" references in the narratives. When compared with previous studies on the subject, it is observed that the use of personal pronoun is dominant in both this study and in previous studies.

Key Words: Discourse analysis, short story, essay, English Literature, reference forms

*) Yrd.Doç.Dr.(e-posta: billgenc@gmail.com)

***) Yrd.Doç.Dr.(e-posta: gencerekilic1322@gmail.com)

Giriş

Sadece gerçek yaşamdaki dil kullanımında değil, edebi eserlerdeki dil kullanımında da hem yazılı hem sözlü söylemde bütünlük sağlayan gönderim biçimleri kullanılmaktadır. Halliday ve Hasan (1976) söylemde bağıntı sağlamada kullanılan beş tür bağıntı ilişkisi tespit etmiştir: gönderim, yerine koyma, çıkarma, bağlaç ve sözcük ilişkileri. Gönderim biçimleri farklı türlerde bulunabilmektedir ve söylem içerisinde gönderim türleri ve sayılarının dağılımı bir çok çalışmanın konusu olmuştur. Artgönderimin İngilizce'deki karşılığı olan "anaphora" sözcüğü Yunanca "geriye taşımak" anlamındaki fiilden türetilmiş olup, dilbilimde herhangi bir metnin daha önceki bir cümlesinde verilmiş olan bir bilgiye atf yapma sürecini tanımlamada kullanılmaktadır (Hall, 1997).

Söylem çözümlemesi çalışmalarında hem anadil kullanıcılarının hem de yabancı dil öğrencilerinin yazılı ve sözlü söylemleri oldukça çok çalışılan konular olagelmıştır. Örneğin Genç ve Bada (2006) İngilizce öğrenen Türk öğrenciler ile anadili İngilizce anadili kullanıcılarının sözlü söylemlerindeki artgönderimlerin türlerini ve dağılımlarını incelemiştir. Diğer yandan Kang (2004) Koreli İngilizce öğrencilerinin söylemlerinin nasıl daha az bütünlüklü ve bağıntılı olduğunu göstermiştir. Palmquist (2004) söylem çözümlemesinin herhangi bir metne uygulanabileceğini söyler, çünkü söylem çözümlemesinin uyacağı kesin kurallar yoktur ve temelde söylem çözümü metindeki çoklu anlamların farkında olan yorumsal ve yapı bozucu bir okumadır.

Yabancı dil öğrencileri gönderme ifadeleri ile başa çıkmakta güçlüklerle karşılaşır çünkü McCarthy'in (1991) de ileri sürdüğü gibi her ne kadar "they, she, he" gibi adılların neye gönderme yaptığını çözmek kolaysa da "it" ve "this" gibi diğer adıllar zaman zaman sıkıntılı olabilmektedir, çünkü bunlar metinde göreceli olarak daha uzun kısımlara gönderme yapabilmekte ve hatta zaman zaman metin içerisinde doğrudan çıkarılamayacak olan önermelere gönderme yapmaktadır.

Nash (2005) ise Halliday ve Hasan'ın bulgularının hem yazılı hem sözlü hem de internet söylemlerine uygulanabilir olduğuna göre edebiyat eserlerine de uygulanması gerektiğini ileri sürmüştür. Biz de bu çalışmada ikisi de İrlandalı olan ve dünya çapında bir şöhrete sahip olan yazarlar Oscar Wilde'in (1854-1900), 1888 yılında yazdığı *The Happy Prince*-Mutlu Prenses adlı hikayesinde ve Oscar Wilde'dan yaklaşık 200 sene önce yaşamış olan Jonathan Swift'in (1667-1745) 1729 yılında yazdığı *A Modest Proposal*-Mütevazi Bir Öneri başlıklı deneme yazısında sözcükler ve cümleler arasındaki bağıntıların nasıl sağlandığını inceledik. Çalışmanın odağında ise adı geçen bu iki eserdeki artgönderimlerin türleri ve dağılımları vardır.

Materyaller

Bu çalışmada İngiliz Edebiyatı'dan iki ünlü eser Wilde'nin *Mutlu Prenses* ve Jonathan'ın Swift'in *Mütevazi Bir Öneri* adlı eserleri incelenmiştir. Swift'in hiciv niteliğindeki deneme yazısı 1729 yılında isimsiz olarak yayımlanmış ve bu yazıda Swift ironik biçimde fa-

kir İrlandalıların fakirliklerini bir nebze olsun giderebilmeleri için çocuklarını zengin İngilizlere yiyecek olarak satması önerisini dile getirmiştir. *Mutlu Prens* ise Wilde'in 1888 yılında yayımlattığı *The Happy Prince and Other Tales*- Mutlu Prens ve Diğer Hikayeler adlı hikaye kitabındaki klasik hikayelerden biridir. Kitaptaki çocuk hikayeleri başlıca aşk ve bencillik gibi duyguları ele almakta ve okuyucuya ahlaki mesajlar vermektedir. Wilde'in hikayesini üçüncü ağızdan dinleriz; Swift'in deneme yazısı ise umulduğu üzere birinci kişi tarafından anlatılmaktadır, çünkü deneme türünde yazarın kişisel duyguları, düşünceleri inançları, tutkuları, beğenileri ön plandadır. Doğal olarak her iki eserde de şahıs adları kullanımına sık olarak rastlamaktayız.

Bu arada hikaye ve deneme yazılarının bazı ortak özelliklerine değinmekte yarar görüyoruz. Her iki türün dilinde çeşitli bilim, felsefe ve sanat dallarına ait terimlere yer vermekten ziyade, halk çoğunluğunun ortak günlük konuşma dilini eserde yansıtmaya çabası hâkimdir. Her iki türde de bilimsel yazılardaki kuruluk ve şematiklik bulunmaz.

Artgönderimlerin Sınıflandırılması

Artgönderim en yalın ve basit açıklamasıyla daha önce dile getirilen bilgiye gönderme yapan sözcük yada sözcük öbeği demektir. Biz bu çalışmada Badalamenti ve Stanchina'nın (2003) *Grammar Dimensions 4* adlı dilbilgisi kitabında sınıflandırdıkları artgönderim türlerini ele alacağız. Badalamenti ve Stanchina dört tür artgönderimden bahsetmektedir: a) *the* + ad öbeği, b) adılar, c) işaret adlı ve sıfatı: *this/that* +tekil/sayılamayan ad, *these/those* + çoğul ad ve d) *such a/an* + tekil ad, *such* + çoğul veya sayılamayan ad. Biz bu çalışmadaki analizimizi kolaylaştırmak için Genç ve Bada'nın çalışmasında olduğu gibi adıların sadece şahıs/özne adlı olanları incelememiz içine aldık. Aşağıda bu çalışmada incelenen artgönderim türleri için örnekler bulunmaktadır:

- A mysterious animal has been savaging sheep over recent weeks. **The beast** seems to be about the size of a large dog, and some people fear it may be a wolf.
- The Beatles were probably the most famous British pop group. **They** first came to public attention in the 1960s (Hall, 1997:406).
- Two of the gender differences seem especially true to me. **These/These differences** will be the topic of my paper.
- I read several studies about how young boys are often encouraged to be aggressive and competitive. I think **such an upbringing** would influence a boy's behavior when he gets older (Badalamenti & Stanchina, 2003: 102).

Sonuçlar ve Tartışma

Artgönderim biçimlerin *Mutlu Prens* adlı kısa hikayedeki dağılımları ve bu dağılımlara ait geçerli yüzde değerleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: *Mutlu Prens* adlı eserdeki artgönderimlerin dağılımı

Artgönderim Türü	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Such a/an Such+çoğul	0	0	0
The+İsim Öbeği	103	30,6	30,6
Şahıs Adılları	226	67,1	97,6
İşaret Sıfatları/Adılları	8	2,4	100,0
Toplam	337	100,0	100,0

Tablo 1'den de görüleceği üzere, Wilde'ın eserinde toplam 337 adet artgönderim gözlenmiş, ve bu artgönderimlerde adıl kullanımın yaklaşık 67%'lik bir kullanım oranı ile ne kadar çok yer kapladığı görülmüştür. Tabloda yer alan artgönderim türleri arasında Ki-kare analiz yaptığımızda da adıl kullanımının $p < .05$ anlamlılık düzeyine sahip olduğu gözlenmiştir. İncelenen eserin üçüncü kişi gözüyle yazılmış, kısa bir hikaye olduğunu hatırladığımızda adıl kullanımının neden bu kadar çok gözlemlendiği hakkında bir fikir sahibi olabiliriz; yazar kısa hikayesindeki anlatıyı hikayenin baş kahramanları olan Prens Heykeli ve Kırlangıç arasındaki diyaloglarla ve üçüncü kişinin de bu iki kahramanın kendileri ve etraflarında olan bitenler hakkında verdiği açıklayıcı, tamamlayıcı bilgilerle sürdürmektedir. Bu durumda hem diyaloglarda hem de üçüncü kişinin verdiği bilgilerde özne adılı kullanımı geniş yer tutmaktadır.

Wilde'ın eserinde en çok görülen artgönderim türünün ikincisi belirli tanımlık kullanımınıdır. Belirli tanımlığın bu kadar çok kullanılması İngilizce'yi yabancı dil olarak öğrenenler için önemli bir duruma işaret etmektedir. Ekiert (2004) İngilizce'deki tanımlık sistemi içinde belirsiz tanımlık, belirli tanımlık ve sıfır tanımlığın ileri seviyedeki öğrenciler için bile zorluk oluşturan yapısal unsurlar olduğunu söyler.

İngilizcede belirli tanımlığı en çok daha önce bahsedilen bir bilgiye (şahıs, nesne, kavram, vb) gönderme yapmak için kullanılır; bunun yanısıra öğrenciler için esas zorluk oluşturan husus belirli tanımlık kullanımının görüldüğü ve görülmediği durumlardır. Aşağıda belirli tanımlığın kullanıldığı ve kullanılmadığı yerleri maddeler halinde kısaca vermeye çalıştık:

Kullanıldığı Durumlar

- Sayılabilir tekil bir ad ile bütün bir türü ifade etmede
- Sıfat+ad içeren isimlerde
- Orkestra, koro ve sanatçı gruplarında
- Sanat yapılarında
- Tren, uçak, gemi isimleri ve tarihi olaylarda
- Gazete isimlerinden önce
- Sinema ve tiyatro için

Kullanılmadığı durumlar

- Cadde isimlerinin çoğunda
- Özel isimlerde ve ünvanlarda
- Günün vakitlerin bazılarında kullanılır bazılarında kullanılmaz
- *Church*, *prision* ve *hospital* gibi isimlerde eğer buralara asıl amaçları için gidiliyorsa belirli tanımlık kullanılmaz, diğer durumlarda kullanılır

Aşağıda *Mutlu Prens*'ten aktardığımız pasajda belirli tanımlığın bir artgönderim olarak kullanılmasına örnek verdik:

One night there flew over the city a little swallow. His friends had gone away to Egypt six weeks before, but he had stayed behind, for he was in love with the most beautiful reed. He had met her early in the spring as he was flying down the river after a big yellow moth, and had been so attracted by her slender waist that he had stopped to talk to her.

"Shall I love you?" said the swallow, who liked to come to the point at once, and the reed made him a low bow..

Türkçede belirli tanımlığı olmayışı, Türkçe ile diğer Hint-Avrupa dilleri arasındaki en önemli farklardan birini oluşturmaktadır. Bu haliyle dildeki bu yapısal unsur Türk öğrenciler için zorluk meydana getirmektedir. Her ne kadar belirli tanımlığın yukarıda bahsettiğimiz kurallar doğrultusunda kullanımında, bu kuralları içselleştirmenin uzun zaman alacağını düşünerek bir takım sıkıntılar yaşanacağını kabul etsek de, artgönderim amacıyla kullanılan belirli tanımlığın da yazılı ve sözlü söylemdeki kullanımı hususunda öğrencilerimizi bilinçlendirmenin göreceli olarak daha kolay olacağını düşünüyoruz. Bu konuda İngilizce'nin Almanca ve Fransızca gibi diğer Avrupa dillerine göre, öğrencilere sunduğu bir kolaylık da İngilizce'de sadece bir tane tanımlığın oluşu, dolayısıyla tekillik ve çoğulluk veya değişik türde (eril, dişi, nötr) isimlere gönderme yapmada farklı tanımlıklar sunmamasıdır.

Barber (1993) Eski İngilizce döneminde hem belirli tanımlığın hem de sıfatların ismin hal durumuna ve tekilliğine veya çoğulluğuna göre çekimlendiklerini; ancak Orta İngilizce döneminde bu işlevin kaybolduğunu çünkü artık belirli tanımlık ve sıfatlarının çekimsiz olduklarını ileri sürer. Bunun doğal sonuçlarından biri olarak da dilbilgisindeki cins ayrımının ortadan kaybolduğunu ve yerine "nötr bir cins" geldiğini görürüz.

Wilde'in hikayesinde işaret sıfatı ve adıllarını (this, these, that ve those) kullanımının çok az sayıda olduğunu görmekteyiz. Yukarıda McCarthy'den yaptığımız alıntıda "it" ve "this" gibi adılların yabancı dil öğrencisi tarafından neden diğer adıllara göre göreceli olarak daha zor anlaşılabiliceğini belirtmiştik. Aşağıda Wilde'in hikayesinden "this" adılın bu tür kullanıma örnekleyen bir pasajı aktardık:

*So he flew round and round her, touching the water with his wings
and making silver ripples. This was his courtship, and it lasted all th-
rough the summer*

Bu pasajda da görebileceğimiz gibi, ikinci cümle başındaki "this" bir önceki cümle-
nin tamamına gönderme yapmaktadır. Bu kullanımın Türk öğrenciler tarafından anla-
şılmasının başka uluslardan gelen öğrencilere göre daha kolay olduğunu ileri sürebiliriz,
çünkü "bu" işaret sıfatı/adılının Türkçe'mizde de yukarıdaki kullanım ile özdeş bir işlevi
vardır.

Mütevazi Bir Öneri adlı deneme yazısındaki artgönderimlerin sayısına ve türlerine
bakıldığında her iki eser arasında hem nicelik hem de nitelik yönünden farklar olduğu
görülecektir. Bu deneme eserindeki artgönderim türleri ve dağılımlarına ait frekans ve
geçerli yüzde değerleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: *Mütevazi Bir Öneri* adlı eserdeki artgönderimlerin dağılımı

Artgönderim Türü	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Such a/an Such+çoğul	0	0	0
The+İsim Öbeği	27	18,4	18,4
Şahıs Adılları	90	61,2	79,6
İşaret Sıfatları/Adılları	30	20,4	100,0
Toplam	147	100,0	100,0

Tablo 2'den de görüleceği üzere, Swift'in eserinde toplam 147 adet artgönderim göz-
lenmiş ve bu artgönderimlerde adıl kullanımının 60%'dan fazla bir kullanım oranı ile ne
kadar çok yer kapladığı görülmüştür. Tabloda yer alan artgönderim türleri arasında Ki-
kare analiz yaptığımızda da adıl kullanımının $p < .05$ anlamlılık düzeyine sahip olduğu göz-
lenmiştir.

Mutlu Prens ile karşılaştırıldığında görülen en belirgin fark, *Mütevazi Bir Öneri*'de
belirli tanımlığın göreceli olarak daha az kullanıldığı; buna karşın "this, these, that, those"
gibi işaret sıfatlarının (ki bu artgönderim türünün *Mutlu Prens*'te sadece yaklaşık %2.5
oranında bir kullanıma sahip olduğunu görürüz) ikinci en çok kullanılan artgönderim türü
(%20.4) olduğunu görürüz. Belki yaklaşık 300 yıl önce yazılmış bir metinde bu işaret
sıfatlarının günümüzde olduğu gibi sık kullanılmış olduğunu görmek okuyucu tarafından

yadırganabilir, fakat Barber (1993) bize bu işaret sıfatlarının Shakespeare'in zamanında bile günümüzde kullanıldığı gibi kullanıldığı bilgisini verir.

Aşağıda Swift'in deneme yazısındaki işaret sıfatı/adılı kullanımını örnekleyen iki pasajı aktardık:

*I think it is agreed by all parties that **this prodigious number of children** in the arms, or on the backs, or at the heels of their mothers, and frequently of their fathers, is in the present deplorable state of the kingdom a very great additional grievance..*

*There is likewise another great advantage in my scheme, that it will prevent those voluntary abortions, and **that horrid practice of women murdering their bastard children**, alas!*

Swift'in eserinde işaret sıfatı/adılı kullanımıyla ilgili olarak göze çarpan noktalarından biri "this, that, these ve those" gibi kelimelerin büyük oranda işaret sıfatı olarak kullanılmış olmasıdır. Bu arada, eserdeki işaret sıfatı/adılı kullanımını incelemek isteyen okuyucularımıza şunu hatırlatmak isteriz ki, "that" sözcüğünün ilgi zarfı ve "that" cümleciği olarak kullanımının işaret sıfatı olarak kullanımından bir hayli fazla olduğudur. Aslında hikayenin aksine, bir konu hakkındaki fikirlerin geliştirip, desteklenmesine olanak tanıyan deneme yazısı türünde yazarın çeşitli ilgi cümlecikleri, ve isim cümlecikleri yardımıyla göreceli olarak uzun cümleler kurması da doğaldır.

Her iki eserin karşılaştırılmasında ilginç olan noktalardan biri de, such+tekil/çoğul ad şeklindeki artgönderim türünün hiç birinde de gözlenmemesidir. Her ne kadar sözlü söylemlerde sık rastlamadığımız bir yapı olsa da, bu tür gönderimlerin yazılı söylemlerde de görülmemesi dikkati çeken bir husus olmuştur.

Bu iki eseri karşılaştırmamızda dikkati çeken hususlardan biri de şudur ki: Hemen hemen aynı uzunlukta olan bu iki farklı eserde (her iki eser de ortalama 3400 sözcük sayısına sahiptir) artgönderimlerin toplam sayısı arasında nasıl böylesine büyük bir fark oluşmuştur? Bizce bu farkın arkasındaki en önemli neden yazı türleri arasındaki farktır.

Son olarak, her iki eserde bir çok ortak nokta gözlemlenmiştir: ne deneme yazısında ne de kısa hikayede *such+ad* şeklinde bir artgönderime rastlanmamış; her iki eserde de adıl kullanımının birbirine yakın oranlarda olduğu görülmüş; ve Wilde'in kısa hikayesinde *the+ad* %30.6 ve işaret sıfatı/adılı %2.4 şeklinde bir değere sahipken, Swift'in deneme yazısında bu iki tür artgönderiminin yaklaşık %20'lik bir değerle hemen hemen eşit bir kullanım oranına sahip olduğu görülmüştür.

Sonuç

Oscar Wilde'in 1888 yılında yazdığı kısa hikayedeki ve Jonathan Swift'in de 1729 yılında yazdığı deneme yazısındaki artgönderim türleri üzerindeki çalışmada şu durumlar öne çıkmıştır: (a) iki eserdeki artgönderim kullanımları arasında hem nitel hem de nicel

farklar vardır: Her ne kadar her iki eser yaklaşık 3400 sözcüğe sahip olsa da, Wilde'ın kısa hikâyesinde toplamda 337 artgönderim gözlemlenirken, Swift'in deneme yazısında bu sayı 147'de kalmıştır, (b) bu nicel farka rağmen adıl kullanım oranı iki eserde hemen hemen eşittir, (c) Wilde'ın kısa hikâyesinde işaret sıfatı/adılı kullanımı sadece birkaç defa gözlemlenmesine rağmen, Swift'in eserinde *the+ad* kullanımı ve işaret sıfatı/adılı kullanımı oranları hemen hemen eşittir.

Çalışmanın sonuçları arasında dikkati çeken diğer bir nokta ise, biri yaklaşık 120 yıl önce, diğeri ise yaklaşık 280 yıl önce yazılmış bu iki eserdeki artgönderimlerin İngilizcenin çağdaş kullanımındakiyle hemen hemen aynı olmasıdır. Yani modern bir okuyucu bu iki eseri okumada en azından artgönderimleri türleri bakımından zorlukla karşılaşmayacaktır. Bu durum bir ulustan olan insanların geçmişiyle olan bağlantılarını koparmamaları açısından da önemlidir.

Kaynakça

- Badalamenti, V. & Stanchina, C. (2003). *Grammar Dimensions 4, Platinum Edition*. Boston: Heinle & Heinle Publishers.
- Barber, C. (1993). *The English Language: A Historical Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ekiert, M. (2004). Acquisition of the English Article System by Speakers of Polish in ESL and EFL Settings. <http://www.tc.columbia.edu/academic/tesol/Webjournal/Ekiert2004.pdf>
- Genc, B. & Bada, E. (2006). Oral Narrative Discourse of Anaphoric References of Turkish EFL Learners. *The Reading Matrix* 6(2), 135-143.
- Hall, B. T. (1997). Key Concept in ELT: Anaphora. *ELT Journal* 51 (4), 406-407.
- Halliday, M.A. K. & Hasan, R. (1976). *Cohesion in English*. London: Longman Group.
- Kang, J. Y. (2004). Telling a coherent story in a foreign language: analysis of Korean EFL learners' referential strategies in oral narrative discourse. *Journal of Pragmatics* (36) 1975-1990.
- McCarthy, M. (1991). *Discourse Analysis for Language Teachers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nash, C. M. (2005). Cohesion and Reference in English Chatroom Discourse. Online documents at URL <http://ieeexplore.ieee.org/stamp/stamp.jsp?arnumber=01385457>
- Palmquist, R. A. (2004). Discourse Analysis. Online documents at URL <http://www.gslis.utexas.edu/~palmquis/courses/discourse.htm#TOP>. [27.12.2004]